

Asia: VN/16052/2021

Kulttuurin tulevaisuustyöryhmän raportti

Lausunnonantajan lausunto

Miten työryhmän raportti onnistuu sanoittamaan ja viestimään kulttuurialan tilannetta ja kehittämishaasteita alan jälleenrakennuksen ja vahvistamisen tarve huomioiden?

Raportti kuvaa taiteen ja kulttuurin merkitystä ihmisille ja kansakunnalle korkealentoisesti. Samaan aikaan Suomen kulttuuribudjetin osuus valtion budjetista on EU-maista viiden heikoimman joukossa. Vertailun vuoksi: Viro käyttää kulttuuriin 2,9 %, Islanti 2,4 %, Norja 1,3 %, Ruotsi 1,0 % - EU-keskiarvo 1,0 %. (Eurostat 2019)

Katsomme että ehdotetut toimenpiteet ovat tärkeitä mutta osin riittämättömiä. Esimerkiksi apurahojen määrän nosto on riittämätön.

Tulevaisuustyöryhmän raportissa esitetään toimenpiteenä kulttuurin osuuden nostaminen 1 %iin valtion budjetista. Katsomme pikemminkin, että Taiteen ja kulttuurin rahoituksen osuus valtion budjetista on nostettava ensi hallituskaudella 1 %:iin ja asteittain 2 %:n, jotta alati enemmän ihmisiä työllistävä toimiala pystyy kehittymään.

Mitkä raportin toimenpide-esityksistä ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa (max 5)?

Luku 2, sivu 15.

- Taiteen ja kulttuurin rahoitus nostetaan valtion talousarvion luvussa 29.80. yhteen prosenttiin kaikista talousarvion menoista vuoteen 2027 mennessä (taiteen perusopetusmenojen kanssa 1,15 prosenttiin).

Luku 3. s 18

- Kulttuurialan työllisyyden parantamiseksi ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämiseksi kehitetään alan rahoitusinstrumentteja ja tukijärjestelmiä, jotka: vahvistavat sellaisten kulttuurin alojen toimintaedellytyksiä, joilta puuttuvat valtionosuusjärjestelmän kaltaiset rakenteet,

Luku 4.2 s 22.

- Nostetaan taiteilija-apurahan euromäärä nykyisestä 2080,42 euroa/kk kohti suomalaisten mediaanipalkkaa ja lisätään taiteilija-apurahojen määrää nykyisestä 545:stä 600:aan. Vuosittain myönnettävien taiteilijaeläkkeiden määrää lisätään nykyisestä 51 täydestä eläkkeestä 100:aan.
- Valtio ja kunnat sitoutuvat reilun taiteen periaatteisiin: taiteilijalla on oikeus saada kohtuullinen korvaus tekemästään työstä ja hänen teostensa käytöstä. Taiteilijoiden työpanosta pyydetessä ja käytettäessä työ hinnoitellaan sen todellisen arvon mukaisesti.
- Palkkatyön, yrittäjyyden ja muiden tulomuotojen yhteensovittamista helpotetaan. Sivu- ja päätoimisen yrittäjyyden käsitteet selkeytetään. Freelancertyön erityispiirteitten tunnistamista ja osaamista vahvistetaan työvoimahallinnon ohjeistuksissa, tulkinnoissa ja ratkaisukäytännöissä, ja tämä tarve huomioidaan myös toteutettaessa TE-palvelujen siirto kuntiin.

Miten voidaan mielestänne vaikuttaa siihen, että työryhmän viestit tulevat huomioiduiksi ja esitykset toteutetuiksi mahdollisimman hyvin seuraavalla hallituskaudella?

-

Lukukohtaiset kommentit

**Luku 1: Annamme kulttuurillemme sille kuuluvan arvostuksen.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

-

**Luku 2: Kasvatamme hyvinvointiamme investoimalla kulttuuriin.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Taiteen alojen tasapuolinen kohtelu

Taiteen alojen välinen tasapuolisuus ei tällä hetkellä toteudu. Esimerkiksi visuaalisten taiteenalojen osuus valtion kulttuuri- budjetista on tällä hetkellä vain 1 % (15,6 M€), taide- ja yhdistelmä-museoiden osuus mukaan laskettunakin 4 %. Vastaavasti esimerkiksi esittävän taiteen rahoitus on 20 %. Kuitenkin kuvataiteen kävijämäärät ovat suuremmat kuin teatterin, tanssin ja sirkuksen yhteensä.

**Luku 3: Tuemme tekijöitä ja vahvistamme samalla talouttamme.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Apurahojen määrä

Toimenpiteessä ehdotettu apurahojen määrän nosto on määrällisesti täysin riittämätön. Esimerkiksi kuvataidealalla, jossa kuvataiteilijat eivät pääosin työskentele työsuhteissa, on toimiva ja riittävän

laaja taiteilija-apurahajärjestelmä erittäin keskeinen rakenne, jolla kuvataiteilijan toimeentulosta voidaan huolehtia.

Apurahojen määrää lisättäessä tulisi mielestämme apurahoja suunnata painotetusti niille taidealoille, joilla ei juuri ole työpaikkoja/työllistäviä rakenteita (esim. kuvataide).

Esimerkiksi kuvataiteilijat toimivat pääosin itsenäisinä ammatinharjoittajina ilman palkkaa, lisäksi ammatinharjoituksen kustannukset ovat suuret (mm. työhuonevuokrat, teoskuljetuskulut, materiaalikustannukset, gallerioiden myyntiprovisiot ja monissa paikoin lisäksi gallerioiden perimät näyttelyvuokrat). Kuvataiteilijat ovat pienituloisimpia verrattuna muihin taidelajeihin. Ala on myös hyvin suhdanneherkkä – talouden taantumassa taideostot vähenevät ja tämä vaikuttaa suoraan kuvataiteilijoiden toimeentuloon.

Taiteelliseen työskentelyyn tarkoitetun näyttöapurahan saa vuosittain noin 80 kuvataiteilijaa. Tukipotti 960 000 € on pysynyt samana jo 25 vuoden ajan. Näyttöapurahojen tukisumma tulee kaksinkertaistaa vastaamaan paremmin ammattikunnan kasvanutta kokoa.

Luku 4: Teemme tarvittavat rakenteelliset uudistukset freelancereiden työskentelyolosuhteiden parantamiseksi.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Apurahojen taso

Taiteilija-apurahojen taso on jäänyt jälkeen suomalaisten ansiokehityksestä. Inflaation ollessa tällä hetkellä poikkeuksellisen korkea, korostuu apurahan tason riittymättömyys.

Esimerkiksi kuvataiteilijoilla työskentelyapurahojen nykyinen taso on täysin riittämätön – elinkustannuksiin ja ammatinharjoittamisen materiaalikuluihin ei jää paljon mitään Mela-maksujen ja taiteilijan työhuonevuokran jälkeen.

Reilun taiteen periaatteet

Näyttelypalkkiomallin rahoitus tulisi vakiinnuttaa pysyväksi osaksi valtion vuosittaista menokehystä. Museoiden lisäksi näyttelypalkkiomalli tulee laajentaa taidegallerioihin.

Näyttelypalkkiotyöryhmän suosittamia näyttelypalkkioita tulisi maksaa myös gallerianäyttelyistä (esim. silloin kun näyttelynjärjestäjänä on kunta tai esim. taiteilijajärjestö/taiteilijajärjestön galleria). Näyttelypalkkioiden kustannukset tulisi huomioida määriteltäessä kuntien kulttuuribudjetteja sekä taidealan yhteisöjen toiminta-avustusten tasoja.

Kuvataiteilijoilla on lakisääteinen oikeus tekijänoikeuteen perustuvaan näyttelykorvaukseen, kun kyseessä on taiteilijan omistuksessa oleva teos ja kun kyseessä on valtion tai kuntien näyttelytoiminta, pääsymaksullinen näyttely tai muu erikseen sovittava näyttely. Valitettavasti tämä lain mukainen oikeus ei tällä hetkellä aina toteudu.

Luku 5: Tarjoamme kaikille suomalaisille tasavertaiset mahdollisuudet nauttia kulttuurista. Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

-

Mänttari Alina
Taidemaalariliitto ry